

tor Lajos döntő mértékű hozzájárulása, sem Horváth Andor ötletei és szellemi teljesítménye nélkül nem értelmezhető.

Nyugdíjazása után Berekfürdőre költözött, sokakat meglepve ezzel az elvoulást sugalló döntésével. Amikor egyszer Serestély Zalán kezdeményezésére meglátogattuk a csendes Nagy László utcában, épp egy különleges könyv megjelenésének örült: ez volt a 2016-os *Carte de vizită (în care autorul povestește cum a devenit maghiar)* – egy románul, román érdeklődőknek írt könyv arról, hogyan vált ő magyarrá. A könyv alaphipotézise, a szerzőre olyanra jellemző módon, az volt, hogy az ember a kultúrája révén, abba fokozatosan beavatódva válik egy nemzet részévé. Így a könyv voltaképpen nem más, mint egy rövid bevezetés a magyar (magas)kultúrába – főként az irodalomba és történelembe –, a bevezetés lépései, sorrendje pedig azt követi, ahogyan valaki az iskolában és magánolvasmányai során sajátjává olvassa a magyar kultúrát. Egyszerre volt nosztalgikus és megvilágító erejű újraélni ezt a folyamatot Horváth Andor könyvével együtt haladva.

Sokunknak volt nehéz őt messze, egy másik tér- és idődimenzióban tudni Kolozsvártól, Nagyváradtól, Bukaresttől, Marosvásárhelytől – lehet, hogy neki magának is nehezzé vált ez –, de akikkel erről olykor beszélgettem, továbbra is tudták, érezték, remélték, hogy messze ugyan, de van valaki, aki figyeli a dolgokat, akinek ki lehet kérni a véleményét, ha valamilyen fontos döntés következik éppen. Mostantól újra minden kicsit másképpen van.

Balázs Imre József

EZER SZÁZALÉKIG!...

■ „Ezer százalékgig!... Mert tudtam, hogy jó! De ezer százalék, hogy nem emlékszem rá!” Csóválta a fejét Bandi, és szemének kék ártatlanságával győzködött.

Az Albercht Dezsőről készült esszémről van szó. Melyet a Demeter Béláról szóló (*Ikarusz-természet és börtönkenyér* c.), *Korunkban* való közlése után kért el. S azt idejében el is juttattam, s aztán amerre a nagy vizek... Így jutott el Bágyoni Szabó Pista postaládájába, és onnan a budapesti *Hitel* szerkesztőségének asztalára. 2014. júliusi számában meg is jelent, címét a borítóra is kiemelve.

„Ezer százalékgig!... Hogy nem jelenhetett volna így meg, ha a *Korunk* előbb közli. Látod..?” Nézett kitaratóan, azóta még kékebb ártatlanságával..

Nem tudom, hogy miért éppen ez jutott most először eszembe, hogy halálhíre megrendített.

Talán mert mindig ezt hozta szóba azóta, valahányszor nagy ritkán összefutottunk Kolozsvár valamelyik utcásarkán. Nagy ritkán, mert mióta elköltözött Kolozsvárról, Berekfürdőről sem szívesen mozdult ki. Csak ha éppen új könyve jelent meg.

Először Bukarestben, a kulturális minisztérium államtitkári irodájában élcelődtünk igazán. Az Andrei Pleșuval készített interjúra utaztam le, még *Korunk*-szerkesztő koromban, valamikor a kilencvenes évek elején, s a miniszteri közelségbe vezető utamat is Bandi egyengette. Aminek, de az Andrei Pleșu közvetlenségének köszönhetően is (amikor megtudta, hogy „negyvennyolcasok vagyunk”), igencsak jól sikerült a beszélgetés, és írott-szerkesztett

változata is, hiszen megjelenése után (s a Mircea Dinescuval készültért is!) *Korunk*-teljesítménydíjat kaptam.

Ami pedig az élcélődést illeti, akkor vetette fel először nekem Bandi, hogy cserélnünk kellene, mármint szerkesztői széke mért az államtitkárit kínálná (s ebben Pleșu is benne lenne!), mert valami nem úgy alakul, ahogy elkezdődött, és reméltük. S különben is ideje volna már hazatérni Kolozsvárra, annyi szép, de méltatlan bukaresti év után. Később ez az ajánlat részéről még egyszer elhangzott, de nekem akkor nagyon tetszett a *Korunk*-beli szerkesztőségi élet, és különben is...

„Mi az, hogy különben is?” – emlékeztetett aztán 1992 őszén, miután választott parlamenti képviselőként, Bukarestbe kerültem mégis. „Na fiú! Most aztán meglátod!” – kuncogott hamiskás mosollyal. És megláttam! De mit is?! Ez viszont egy külön esszé témája! Hiszen Bandi később mégis és valóban hazakerült szülővárosába és a *Korunk* szerkesztőségébe. De akkor én is már Európába, az európai parlamentbe. Találkozásaink és beszélgetéseink a *Korunk* szerkesztőségében viszont igencsak megszaporodtak. Egy ilyen alkalommal, párizsi utamról hazatérve meséltem Bandinak és Lajosnak, hogy a montparnasse-i temetőben alig hétszáz méter távolságra nyugszik egymástól Eugen Ionesco és Albrecht Dezső. Albrecht Dezső sírja fölött a Szervátiusz Jenő faragta kopjafa őrködik, Ionesco sírján pedig fektetett fehér márványkereszt, melynek mértani metszéspontjában egykor jól látható volt a Dávid-csillag is, de felesége (Rodica Beldiman) halála után a fehér márványkeresztre türkizkék kvarc-keresztet helyeztek, s az elfedte a Dávid-csillagot. Ugyan miért? – tűnődünk akkor mindhárman. Bandi pedig az egyetlen erről tanúskodó fényképet is elkérte, hogy majd bukaresti barátai körében rákérdezzen a valóságra. Az a fénykép sohasem került többé vissza, és Bandi sem szolgáltatott újabb információkat. Csak ahányszor találkoztunk, ígérte mindig, hogy már jó úton van, s az én kitartó várakozásom sem történik hiába. S hogy ismét elhagyta Kolozsvárt Berekfürdő varázslatos csendjéért és nyugalmaért, már csak egyszer találkoztunk a Rhédey teraszán. Amikor pedig kézfogással búcsúztunk, nagyon kifakadt: „Ne hagyd el soha Kolozsvárt! Kántor is mindig állította, hogy Kolozsvár elhagyhatatlan, mert bölcső és kilátótorony! Nagyon az, és nekem elhiheted, mert én többször is elkövettem a jóvátehetlent! Most is, és már hiába bánom!”

Nagyon reméltem, hogy egyszer majd mégis, és újra hazatér! Végérvényesen! S most örökre! „Ezer százaléki!”

Kolozsvár, 2018. április

Kónya-Hamar Sándor